

Vyhoštění

JUDr. Nataša Chmelíčková
odbor azylové a migrační politiky
MV ČR

Obsah přednášky

- ▶ Vyhoštění z pohledu judikatury ESLP(čl.3 a 8)
- ▶ Vyhoštění z pohledu práva EU (návratová směrnice, směrnice 2004/38/ES)
- ▶ Vyhoštění v národní úpravě – zákon o pobytu cizinců

Vyhoštění z pohledu judikatury ESLP

Vyhoštění z pohledu judikatury ESLP

Přípustnost vyhoštění cizince z pohledu ...

... článku 3 Úmluvy:

- ▶ *Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.*

... článku 8 Úmluvy:

- ▶ *(1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.*
- ▶ *(2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.*

Přípustnost vyhoštění cizince z pohledu článku 3 Úmluvy

- ▶ Judikatura ESLP – opora pro interpretaci a aplikaci
- ▶ Pojmy – mučení, nelidské zacházení, ponižující zacházení, ponižující trest – rozdíl v gradaci

Nelidské zacházení - takové zacházení, které svévolně způsobuje těžké útrapy ať už psychické nebo fyzické, které jsou za dané situace neospravedlnitelné.

Mučení - označení nelidského zacházení, jehož účelem je získat informace nebo přiznání, popř. trestat, a které je obecně závažnější formou nelidského zacházení. Mučení je zvláště zavrženíhodné úmyslné nelidské zacházení, které způsobuje velmi silné a kruté utrpení, je agravovanou formou krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání

Zacházení nebo trestání jednotlivce lze pokládat za ponižující, jestliže jej hrubě ponižuje před ostatními nebo jej nutí jednat proti své vůli nebo přesvědčení.

Ireland proti Spojenému království, stížnost č. 5310/71

Greek case, stížnost č. 3321/67

Tyrer proti Spojenému království, stížnost č. 5856/72

Labita proti Itálii, stížnost č. 26772/95

Costello-Roberts proti Spojenému království, stížnost č. 13134/87

Charakteristika čl.3

- ▶ Jedno z nejzákladnějších ustanovení úmluvy – odráží základní hodnotu demokratické společnosti
- ▶ Absolutní charakter – nejsou povoleny výjimky (čl.15 odst.2) – srovnej čl.33 Ženevské úmluvy
- ▶ Interpretace tak, aby jeho záruky byly praktické a účinné, dynamická interpretace
- ▶ Špatné zacházení musí dosáhnout určité intenzity
- ▶ Původcem hrozby nemusí být jen stát
- ▶ Vyhoštění cizince může založit odpovědnost státu podle čl.3 – extrateritorialita

Čl.3 jako základní hodnota

- ▶ Soering proti Spojenému království, stížnost č. 14038/88
Bod 88 odůvodnění:

Article 3 makes no provision for exceptions and no derogation from it is permissible under Article 15 in time of war or other national emergency. This absolute prohibition of torture and of inhuman or degrading treatment or punishment under the terms of the Convention shows that Article 3 enshrines one of the fundamental values of the democratic societies making up the Council of Europe. It is also to be found in similar terms in other international instruments such as the 1966 International Covenant on Civil and Political Rights and the 1969 American Convention on Human Rights and is generally recognised as an internationally accepted standard.

- Potvrzeno mnoha dalšími rozsudky (např. Chahal proti Spojenému království – stížnost č. 22414/93, A. proti Nizozemí - stížnost č. 4900/06, Jabari proti Turecku - stížnost č. 40035/98)

Absolutní charakter čl.3

Absolutní charakter čl.3

- ▶ Čl. 15 odst. 2 Úmluvy
- ▶ Ireland proti UK: „It follows that the prohibition under Article 3 of the Convention *is an absolute one* and that there can never be under the Convention, or under international law, a justification for acts in breach of that provision. ... The Convention prohibits in absolute terms torture and inhuman or degrading treatment or punishment, irrespective of the victim's conduct.“
- ▶ Chahal proti Spojenému království, Saadi proti Spojenému království - stížnost č. 13229/03 – potvrzeno (hmotně právní pohled)
- ▶ Jabari proti Turecku – procesně právní pohled
- ▶ Snahy UK (a dalších) o prolomení, diplomatické záruky (případ Slovenska)

Dynamická interpretace

- ▶ Právní moc soudu k autoritativnímu výkladu textu úmluvy
- ▶ Úmluva – 50. léta – nutnost reagovat na změny ve světě
- ▶ Soud přistupuje k textu úmluvy flexibilně a používá dynamickou interpretaci
- ▶ Wemhoff proti Německu, stížnost č. 2122/64
- ▶ Golder proti Spojenému království, stížnost č. 4451/70
- ▶ Tyrer proti Spojenému království, stížnost č. 5856/72
  - úmluva je živým nástrojem mezinárodního práva, jež musí být interpretován ve světle podmínek současného světa (bod 31)
- ▶ Airey proti Irsku, stížnost č. 6289/73
  - úmluva má za cíl chránit práva nikoli teoretická nebo iluzorní, ale konkrétní a skutečná (bod 24)
- ▶ Dynamická interpretace čl. 3

Vyhodnocování rizika „špatného zacházení“

ESLP – zacházení, které cizinci hrozí, musí dosáhnout alespoň minimálního stupně závažnosti (Ireland proti Spojenému království)

- okolnosti: povaha a kontext zacházení/trestu, způsob vykonání, délka, efekt, oběť (Čonka proti Belgii - stížnost č. 51564/99, Tyrer proti Spojenému království, Soering)
- existence závažných (a ověřených) důvodů, že vyhoštěné osobě hrozí skutečné riziko, nikoli pouhá možnost (Vilvarajah a další proti Spoj.království, stížnost č. 13163/87...)

Původci hrozby

- ▶ primárně stát
- ▶ judikatura připouští i další původce – D. proti Spojenému království (stížnost č. 30240/96), Ahmed proti Rakousku (stížnost č. 25964/94), H.L.R. proti Francii (stížnost č. 24573/94):

„...where the danger emanates from *persons or groups of persons who are not public officials*. However, it must be shown that the risk is real and that the authorities of the receiving State *are not able* to obviate the risk by providing appropriate protection.“

Vývoj judikatury k čl.3 v oblasti vyhoštění

- ▶ Soering proti Spojenému království – extradice, první „opravdový“ případ, kde soud rozhodl, že čl.3 se vztahuje i na „vyhoštění“ – zde extradice
- ▶ Bod 91 rozhodnutí:

„In sum, the decision by a Contracting State to extradite a fugitive may give rise to an issue under Article 3, and hence engage the responsibility of that State under the Convention, where substantial grounds have been shown for believing that the person concerned, if extradited, faces a real risk of being subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment in the requesting country.“

- ▶ *Cruz Varas a další proti Švédsku* (stížnost č. 15576/89) – dopad čl. 3 i na vyhoštění
- ▶ *Vilvarajah a další proti Spojenému království* – dopad čl.3 na veškerá opatření vedoucí k navrácení
- ▶ *T.I. proti Spojenému království* (stížnost č. 43844/98) – pokryto i nepřímé (řetězové vyhoštění) vyhoštění

Individuální charakter rizika

- ▶ posun v judikatuře – opuštění striktního vyžadování individualizované hrozby
- ▶ lze sledovat i na judikatuře ESD (případ Elgafaji - C-175/08)
- ▶ Salah Sheekh proti Nizozemí (stížnost č.1948/04)– menšina Ašraf v Somálsku
- ▶ N.A. proti Spojenému království – stížnost č. 25904/07 (odst.115)
- ▶ F.H. proti Švédsku - stížnost č. 32621/06

Čl.8

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

→ rozdíl od čl. 3 ?

► V rámci čl.8 je nutno rozlišit dvě oblasti dopadu jeho působnosti

→ respektování rodinného či soukromého života

při rozhodování o vyhoštění („na odjezdu“)

při slučování rodinných příslušníků („na příjezdu“) – přísnější podmínky

- rozdíl od čl. 3 – možnost zásahu za určitých podmínek

Rodinný a soukromý život

- ▶ Rodinný život – širší interpretace
- *Berrehab proti Nizozemí* (stížnost č.10730/84) - vztah mezi rozvedenými rodiči a dítětem
- *Marckx proti Belgii* (rozsudek z 27.4.1979)- vztahy mezi blízkými příbuznými, např. ty mezi prarodiči a vnoučaty; je bez rozdílu, zda se jedná o rodinu ve smyslu toho, že dítě se narodí sezdanému či nesezdanému páru
- vztahy skutečné, nikoli fiktivní či formální (*K. proti Spojenému království*, stížnost č.11468/85)

► Soukromý život

- pojem soukromý život zahrnuje široký okruh osobního života jednotlivce (*Niemietz proti Německu*, stížnost č.13710/88)
- respektování soukromého života se neomezuje na vnitřní život jednotlivce, ale zahrnuje také jeho vztahy s jinými osobami a také vztahy pracovní (*C. proti Belgii*, stížnost č.21794/93)
- vztahy mezi homosexuály – *X. a Y. proti Spojenému království* (stížnost č.9369/81)

Sloučení rodiny (na příjezdu)

- ▶ Imigrační otázky – stát má právo kontrolovat vstup cizích státních příslušníků na své území (Abdulaziz, Cabales, Balkandali proti Spojenému království – 9214/80), Berrehab proti Nizozemí, Moustaquim proti Belgii – 12313/86 ...)
- ▶ Soud zkoumá, zda něco brání rodině žijící na území žít v zemi původu – test možnosti návratu
- ▶ Abdulaziz, Cabales, Balkandali proti Spojenému království, Ahmut proti Nizozemí – 21702/93, Gül proti Švýcarsku – 23218/94, Sen proti Nizozemí – 31465/96

Vyhoštění a čl.8 (na odjezdu)

Soud vyvinul třístupňový test k posouzení aplikace čl.8 odst.2. Test zkoumá, zda

- ▶ zda opatření je založeno a je v souladu se zákonem
- ▶ zda cíl, který opatření sleduje spadá do jedné z kategorií čl.8 odst.2
- ▶ zda přijaté opatření bylo nezbytné v demokratické společnosti

Nezbytnost zásahu v demokratické společnosti

Boultif proti Švýcarsku (54273/00)- kritéria pro potřeby zvážení, zda je vyhoštění opatřením nezbytným v demokratické společnosti a proporcčním ke sledovanému cíli, tj. odůvodněné naléhavou společenskou potřebou a zejména proporcionalní ve vztahu ke sledovanému legitimnímu cíli (Moustaquim proti Belgii).

- délka stěžovatelova pobytu v zemi, z níž má být vyhoštěn
- stěžovatelova rodinná situace jako např. doba od svatby, která uplynula, a jiné faktory vyjadřující úspěšnost rodinného života páru
- jestli mají manželé děti, a pokud ano, kolik jich je a jakého jsou věku doba, jež uplynula od spáchaného trestného činu a stěžovatelovo chování v průběhu té doby
- vážnost problémů, do nichž se může manželka dostat v zemi, kam má být stěžovatel vyhoštěn
- občanství různých zúčastněných osob
- jestli manželka věděla o činu v době, kdy vstupovala do rodinných vztahů
- povaha a vážnost trestného činu spáchaného stěžovatelem

- ▶ Uvedená kritéria ESLP doplnil v rozsudku **Üner proti Nizozemí** (46410/99) o další dvě hlediska:
  - nejlepší zájem a blaho dítěte, zvláště s ohledem na vážnost problémů, na které může některé ze stěžovatelových dětí narazit v zemi, do které je stěžovatel vyhoštěn, a
  - pevnost sociálních, kulturních a rodinných vazeb s hostitelskou zemí a se zemí destinace.

Právo EU

Návratová směrnice

Návratová směrnice

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

- transpoziční lhůta **24.12.2010**
- je třeba stanovit jasná, průhledná a spravedlivá pravidla pro účinnou návratovou politiku jakožto nezbytnou složku dobře řízené migrační politiky
- průřezový soubor pravidel platných pro všechny státní příslušníky třetích zemí, kteří nesplňují nebo přestali splňovat podmínky vstupu, pobytu nebo bydliště v členském státě
- členské státy by měly zajistit, aby se ukončení neoprávněného pobytu státních příslušníků třetích zemí provádělo ve spravedlivém a průhledném řízení
- v souladu s obecnými zásadami práva Evropské unie by rozhodnutí podle této směrnice měla být přijímána individuálně a měla by být založena na objektivních kritériích, a měly by se tudíž zohlednit i jiné skutečnosti než samotný neoprávněný pobyt
- upřednostnění dobrovolného návratu

Oblast působnosti (čl.2 odst.1 a 3) - státní příslušníci třetích zemí neoprávněně pobývající na území členského státu

- ▶ nevztahuje se na osoby požívající práva Společenství na volný pohyb
- ▶ Navrácení - dobrovolné splnění povinnosti návratu nebo nucený návrat

- ▶ Rozhodnutí o navrácení - ČS vydají každému státnímu příslušníkovi třetí země, který pobývá neoprávněně na jejich území
- platí pro celou EU (SIS)
- možnost vydat rozhodnutí o ukončení oprávněného pobytu společně s rozhodnutím o navrácení či rozhodnutím o vyhoštění nebo o zákazu vstupu v rámci jednoho správního nebo soudního rozhodnutí
- poskytuje se přiměřená lhůta k dobrovolnému opuštění území v délce od sedmi do třiceti dnů, aniž jsou dotčeny výjimky (+ možnost prodloužení)
- nezletilí bez doprovodu – záruky

► Zákaz vstupu (čl. 11)

Rozhodnutí o navrácení jsou spojena se zákazem vstupu,

- a) jestliže nebyla poskytnuta lhůta k dobrovolnému opuštění území nebo
- b) jestliže nebyla splněna povinnost návratu.

V ostatních případech mohou být rozhodnutí o navrácení spojena se zákazem vstupu.

- délka zákazu vstupu se stanoví po řádném uvážení všech významných okolností jednotlivého případu a v zásadě nepřekročí pět let
- nad 5 let - představuje-li cizinec yážné ohrožení veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo národní bezpečnosti

Členské státy zváží zrušení nebo pozastavení zákazu vstupu, může-li cizinec prokázat, že opustil území členského státu plně v souladu s rozhodnutím o navrácení.

► Procesní ochrana

- rozhodnutí o navrácení, o zákazu vstupu a o vyhoštění - písemná podoba, věcné i právní důvody, informace o dostupných prostředcích právní nápravy
- na požádání písemný nebo ústní překlad hlavních prvků rozhodnutí
- k dispozici účinný prostředek právní nápravy (odkladný účinek)
- možnost získat právní poradenství, právní zastoupení a v případě potřeby jazykovou pomoc.

Zajištění

- přednostní použití tzv. alternativ k zajištění
- důvody zajištění:
  - a) hrozí nebezpečí skrývání se nebo
  - b) dotčený státní příslušník třetí země se vyhýbá přípravě návratu či uskutečňování vyhoštění nebo je jinak ztěžuje
- zajištění musí trvat co nejkratší dobu, a pouze dokud jsou s náležitou pečlivostí činěny úkony směřující k vyhoštění
- nařizují správní nebo soudní orgány
- nařizuje se písemně s uvedením věcných a právních důvodů
- soudní přezkum, opakovaný přezkum
- nezákonné zajištění – propuštění
- délka zajištění – 6 měsíců (možnost prodloužení na 18 m.)
- zvláštní zařízení, lze i ve věznicích
- kontakt s rodinou, právním zástupcem, konzulátem
- nezletilé osoby bez doprovodu a rodiny s nezletilými dětmi - pouze v případě, že neexistuje jiná možnost, a na co nejkratší přiměřenou dobu.

Národní úprava

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu
cizinců

Správní vyhoštění (§118 a n.)

- ▶ ukončení pobytu cizince na území
- ▶ spojeno se stanovením doby k vycestování z území
- ▶ spojeno se zákazem vstupu na území ČR (až na 3 roky, až na 5 let, až na 10 let)
- ▶ kompetence Policie ČR
- ▶ závazné stanovisko MV k vycestování cizince - § 120a
- ▶ zánik platnosti, odstranění tvrdosti správního vyhoštění - § 122
- ▶ dopad návratové směrnice

Režim vyhoštění občanů EU a jejich rodinných příslušníků

- ▶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států
- ▶ KAPITOLA VI - Omezení práva vstupu a práva pobytu z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví
- ▶ procesní záruky

Čl.27 – obecné zásady

- omezení svobodu pohybu a pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví
- přijatá opatření musí být v souladu se zásadou přiměřenosti a musí být založena výlučně na osobním chování dotyčné osoby. Předchozí odsouzení pro trestný čin samo o sobě přijetí takových opatření neodůvodňuje.
- osobní chování dotyčného jednotlivce musí představovat skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti. Odůvodnění, která přímo nesouvisí s dotyčnou osobou nebo souvisejí s generální prevencí, nejsou přípustná.

Čl. 28 – ochrana před vyhoštěním

- Před přijetím rozhodnutí o vyhoštění z důvodů veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti vezme hostitelský členský stát v úvahu skutečnosti, jako je
  - délka pobytu dotyčné osoby na jeho území
  - věk
  - zdravotní stav
  - rodinné a ekonomické poměry
  - společenská a kulturní integrace v hostitelském členském státě
  - intenzita vazeb na zemi původu

Hostitelský členský stát nesmí, s výjimkou závažných důvodů týkajících se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti, vydat rozhodnutí o vyhoštění proti občanům Unie nebo jejich rodinným příslušníkům, kteří mají právo trvalého pobytu na jeho území.

Rozhodnutí o vyhoštění nesmí, s výjimkou naléhavých důvodů týkajících se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti vymezených členskými státy, být vydáno proti občanům Unie, kteří:

- ▶ a) posledních deset let měli pobyt v hostitelském členském státě; nebo
- ▶ b) jsou nezletilými osobami, kromě případů, kdy je vyhoštění v nejlepším zájmu dítěte, jak je stanoveno v Umluvě OSN o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989.

§119 odst.2 a 3

(2) Rozhodnutí o správním vyhoštění občana Evropské unie nebo jeho rodinného příslušníka, který na území pobývá přechodně, lze vydat pouze v případech, že občan Evropské unie nebo jeho rodinný příslušník

a) ohrožuje bezpečnost státu,

b) závažným způsobem narušuje veřejný pořádek; to neplatí, jde-li o občana Evropské unie, který pobývá na území nepřetržitě po dobu nejméně 10 let, nebo

c) ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území.

(3) Doba, po kterou nelze občanu Evropské unie nebo jeho rodinnému příslušníkovi umožnit vstup na území, se stanoví až na 10 let, jde-li o správní vyhoštění z důvodu uvedeného v odstavci 1 písm. a) anebo b), nebo až na 3 roky, jde-li o správní vyhoštění z důvodu uvedeného v odstavci 1 písm. c).

► Opravné prostředky

- správní řád – odvolání
- soudní řád správní – správní žaloba
- nálezy ÚS
- novela - zahřívání soudů

Děkuji za pozornost

natasa.chmelickova@mvcvcr.cz